

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dubium I. An dentur in rerum natura Angeli, & à quo, quando, & vbi sint producti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

QVÆSTIO I.

De existentia & productione Angelorum; eorumque substantiâ, varietate, & numero.

S. Thomas I. p. q. 50. & 61.

Absoluetur hæc quæstio sex dubitationibus. I. An dentur in rerum natura Angeli; & à quo, quando, & ubi sint producti. II. Sintne Angeli corporei, an planè incorporei. III. Vtrum Angeli natura sua sint corruptibiles vel incorruptibiles; atque etiam entia necessaria. IV. Vtrum Angeli sint substantiæ intelligentes, & quidem homine superiores. V. Quot sint hierarchie & ordines Angelorum; & an, ac qua ratione inter se specie ac numero differant. VI. De multitudine Angelorum; & speciatim de septem Angelis, qui ad stare dicuntur coram DEO.

DVBIUM I.

An dentur in rerum natura Angeli; & à quo, quando, & ubi fuerint producti.

S. Thomas I. p. q. 50. a. 1. & q. 61. aa. 4.

Agit quidem S. Thomas de productione Angelorum primùm post explicatam eorum naturam; sed quia res hæc omnis ad existentiam eorundem, & quæstionem, An est, pertinet, commodiùs hoc loco tractatur. Intelliguntur autem nomine Angelorum in hac tractatione substantiæ quædam finitæ intelligentes, cõpletæ, inuisibiles; quæ proinde nec Deus sunt, nec homo, aut anima humana, nec omnino quicquam eorum, quæ oculis cernimus; sed quiddam ab his omnibus distinctum; de quibus quod ad præsentem dubitationem spectat, sequentes assertiones statuimus.

Assertio I. De fide est dari Angelos; hoc est, substantias quasdam finitas, Deo subordinatas, intelligentes, completas, à Deo ac homine distinctas; & extra censum omnium rerum harum visibilibus positas; qui etiam in scripturis administratorij spirituum dicuntur. Hęc assertio sub his terminis videtur extra controuersiam; nec vllus est, qui eam neget, præter Atheos, qui etiam Deum negant; & præter Sadducæos, qui dixerunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum, vt refertur Act. 23. v. 8. & notauit etiam S. Thomas q. 50. a. 1.

Probatur apertè ex Scriptura. Psal. 90. v. 11. & Matth. 4. v. 6. dicitur, Angelis suis mandauit de te. Vbi de Angelis fit mentio, tanquã de substantijs ad capeſſenda diuina mandata Deo subordinatis, adeoque intelligentibus, distinctis ab homine animaq; hominis; vt pote quorum custodia homines dicuntur deputati. Item Psal. 103. v. 4. Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem virentem. Quod etsi ad literam imediãtè etiam intelligi possit de vento & igne, ad quemuis nutum Dei quodammodo paratis; principali tamen sensu ad Angelos, de quibus agimus, pertinet, vt constat ex Hebræorũ c. 1. v. 7. Vbi Apostolus eundem locũ citans ait: Et ad Angelos quidem dicit; Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis. Huc spectat illud Heb. 1. v. 14. Nonne omnes sunt administratorij spiritus. Et v. 6. ex Psalmo 96. v. 8. refertur illud, Et adorent eum omnes Angeli eius. Omitto alia innumera testimonia in-

ferius suis locis referenda; in quibus semper mentio est de Angelis, tanquam de substantijs quibusdam sua natura inuisibilibus, intelligentib; à Deo homineque distinctis. Huc spectat etiam decretum Concilij Lateranensis sub Innocentio III. vt refertur cap. Firmiter, de sum. Trin. & fid. Cathol. inferius referendum. Idem agnoscunt omnes Patres. De ratione mox videbimus.

Quare de Angelorum existentia eorumque conditione breuiter & præclare Bernardus l. 5. de consideratione c. 3. Primo quidem, inquit, spiritus ciues esse illic, potentes, gloriosos, beatos, distinctos in personas, dispositos in dignitates, ab initio stantes in ordine suo, perfectos in genere suo, corpore athereos, immortalitate perpetuos, impassibiles, non creatos, sed factos, id est, gratia, non natura, mente puros, affectu benignos, religione pios, castimonia integros, unanimitate indiuiduos, pace securos, à Deo conditos, diuini laudibus & obsequijs deditos: hæc omnia legendo comperimus, fide tenemus. Quamquam de corporibus horum non modo vnde sint, sed an aliquatenus sint, hæc sententia aliquorum. Vnde si quis inter opinabilia magis id ponendũ censuerit, non contendo. Ita Bernardus. De qua re tamen plura dub. seq.

Assertio II. Angelos esse, tamen si ratione aliqua physica, aut metaphysica, ex solis naturalium rerũ effectis, aut ipsa rerum natura deprompta, demonstrari euidenter non possit, moraliter tamen, & ex effectis quibusdam moralibus, id satis certo & euidenter demonstratur. Hęc assertio sumitur ex S. Thoma l. 2. cont. gent. c. 46. & 91. Ferrariensi ibid. Vasquez disp. 178. cap. 1. Suarez Metaph. disput. 35. & hic lib. 1. cap. 1. num. 8. & apertè lib. 7. cap. 1. num. 7.

Probatur & declaratur. Rationes enim S. Thomæ cit. c. 91. sunt istæ. I. Quia quod est per se, prius est eo, quod est per accidens; sed dantur substantiæ intelligentes incompletæ, quæ per accidens separatae sunt à corpore: Ergo dantur alia, quæ per se exptes sunt corpis. II. Nõ est de ratione substantiæ intellectualis ex suo genere, vt sit corpori unita; Ergo dantur aliqua substantiæ intellectuales, quæ

corpore

corpore sua natura non vniuntur. III. Datur substantia quædam corporea, puta homo, cuius supremus gradus & perfectio est, esse intelligentem; Ergo datur substantia quædam creata superior, cuius infima, & inter omnes sui generis communissima sit perfectio esse intelligentem; quæ proinde non potest esse corporea: quia natura superior in suo infimo contingit naturam inferiorem. in suo supremo, omnis imperfectio cum hac excellentia pugnantibus. IV. Perfectum in suo genere natura prius est imperfecto; at verò anima rationalis in genere substantiæ intellectualis est imperfecta: Ergo datur aliqua substantia in eo genere perfecta; quæ proinde sit mere intellectualis, & incorporea.

8 V. Datur gradus substantiæ creatæ corporeæ; Ergo etiam dabitur gradus substantiæ creatæ penitus incorporeæ; quandoquidem ratio substantiæ uti à quantitate, ita etiam à corpore independens est. VI. In homine composito ex corpore & spiritu, alterum eorum, quod est imperfectius, nempe corpus, seu gradus corporis datur per se, & sine adiuncto spiritu sua natura existens: Ergo etiam spiritus aliquis dabitur sine corpore sua natura existens, cum spiritus sit præstantior, & ex suo genere minus dependeat à corpore, quam corpus à spiritu. VII. Intelligere solum per phantasmata & adminiculo corporis, est in suo genere quiddam imperfectum: Ergo datur aliquod intelligere creatum per se ac sua natura independens planè à corpore; quod non potest esse nisi in substantia spirituali. VIII. Iuxta discursum Aristotelis 12. Metaph. Motus cælorum sunt à motoribus immobilibus, indeficientibus, adeoque incorporeis, & simul tamen intelligentibus: Ergo dantur substantiæ incorporeæ intelligentes, adeoque Angeli.

9 Hæ rationes tamen si optimæ congruentiæ sint, ad hanc veritatem persuadendam, præsertim quæ ex gradu substantiæ creatæ spiritualis, ad perfectionem vniuersi requisito petitur, non tamen planè conuincunt intellectum. Tum quia earum creatio, etiam supposito decreto Dei communicandi se creaturis, fuit libera; sicut & arbitrium Deo fuit, qualem voluit perfectionem mundo tribuere. Tum quia nec iam quidem vndiquaque certum & euidens existimatur, Angelos esse substantias merè spirituales; ut dicitur dub. seq. cum tamen omnia hæc argumenta eo tendant, ut non solum probent, quocumque modo Angelos esse, sed etiã spirituales & incorporeas substantias esse. Tum denique quia gradus Entis merè spiritualis nihilominus in Deo habiturus fuisset locum, etiam si Angeli creati non fuissent; præterquam quod fortasse euidenter non constat, eum in creatura possibilem esse. Atque hanc partem assertionis tuetur, etiam Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 1.

10 Nihilominus tamen, quæ erat altera pars assertionis, Angelorum existentia, sub notione superior explicata, euidenter, saltem morali quadam euidencia, demonstratur ex effectibus quibusdã moralibus, atque à libero arbitrio procedentibus, ut indicant etiam Vasquez & Suarez loc. cit. Non solùm quia energumini ea sæpe agunt & dicunt, quæ eum mala sint, & non minus vires proprias, quam

animæ separatæ excedant, necessario videntur malis spiritibus tribuenda: hæc enim cum ipsis energumini libera non sint, adeoque ex parte eorum culpa vacent, possent fortè materialiter, certum ob finem, à solo Deo effici; sicut in comœdijs quandoque similia absque peccato repræsentantur; ut quoad hoc sentit etiam Gregorius de Valentia loc. cit. sed vel maxime; quia tum occultis suggestionibus, sæpe ab omni humana naturæ inclinatione alienis; tum manifestis apparitionibus & effectibus, moraliter sit euidens, homines etiam sui compotes, ad malum libera voluntate patrandum, ab extrinseco, eoque alias inuisibili sua fore impelli; medijsque nonnunquam plus quam humanis (vt præcipue in magorum incantationibus & veneficijs, alijsue admirandis eorum operibus videre est) promoueri & adiuuari. Quod cum neque Deo, neque bono spiritui vlla ratione tribui possit, necesse est ab aliquo creato spiritu, seu substantia inuisibili mala, & quidem ab animabus separatis distincta proficisci. Quare etiam loc. cit. notat Vasquez, hoc argumento & experimento plurimos hoc nostro tempore in Gallia & Anglia ab Atheismo reuocatos: etsi Gregorius de Valentia loc. cit. nec hoc argumentum plusquam probabile iudicet.

11 Neque enim, ut bene notauit etiam Suarez hic lib. 1. cap. 1. num. 8. eiusmodi effectus possunt tribui animabus separatis defunctorum; quia iuxta veram Philosophiam, anima separata sua natura non plus potest circa materiam externam, quàm possit coniuncta; imò fortasse minus: siquidem corpori coniuncta saltem per illud poterat, intra certos limites, alia corpora immutare; quod iam non potest. Quare etiam infideles & gentiles omnes iam olim etiam pro comperto habebant, esse aliquas substantias inuisibiles homine superiores; qui & homini benefacere, & malè possent; à quibus proinde & oracula expectabant, & beneficia petebant; ut videre est apud Cyprianum lib. de idolol. vanit. Lactantium lib. 2. diuin. Instit. cap. 15. Theodoretum lib. 3. græcan. affect.

12 Assertio III. Angeli neque ex se existunt; neque eorum alij ab alijs; sed omnes à Deo fuerunt producti. Ita S. Thomas 1. p. q. 6. a. 1. & consentiunt omnes Doctores; & est de fide contra obsoletas quasdam hæreses; in quibus olim Valentiniani *triginta Aëones* (spirituales quasdam substantias) alias ab alijs progenitas dicebant, apud Irenæum lib. 1. cont. hæres. c. 1. itè contra Hermannum Rissuic hæreticū, qui circa Annū Christi MDXII. inter alia absurda dogmata negabat, Angelos siue bonos, siue malos fuisse à Deo creatos, ut refert Alphosus à Castro lib. 2. cont. hæres. verbo *Angelus*. Omitto Manichæos, & Priscillianistas, qui Angelos, ex Dei substantia extitisse docuerunt, contra quos est Canon. 5. Concilij Bracharenfis I. in quo dicitur: *Si quis animas humanas, vel Angelos ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema.*

13 Probatur assertio apertè ex Scriptura. Psal. 103. & Heb. 1. supra cit. *Qui facit Angelos suos spiritum, &c.* Ioã. 1. v. 3. *Omnia per ipsum facta sunt.* Coloss. 1. v. 16. *In ipso condita sunt vniuersa, in cælis, & in terra, visibilia*

inuisibilia, siue throni, siue dominationes siue principatus, siue potestates; omnia per ipsum, & in ipso creata sunt; & ipse est ante omnia, & omnia in ipso constant. Adde illud Iob 40. vers. 10. iuxta communem expositionem Hieronymi & Gregorij, Ecce Behemoth, quem feci tecum. Quibus accedit Symbolum Nicænum, in quo profitetur, Deum creatorem visibilium & inuisibilium; & definitio Ecclesiæ cap. Firmiter superius citata. Ratio est evidens. Quia omne ens, quod vere & realiter est & Deus non est, à Deo productum est. Accedit, quod Angeli sunt substantiæ spirituales, quæ generandi; aut aliam substantiam producendi vim nullam habent vt partim dub. seq. partim quast. 5. dub. 4. dicitur: Ergo non à se, sed à solo Deo; nec ex vlla præexistente materia, sed per productionem ex nihilo, siue creationem producti sunt; vt etiam in cit. cap. Firmiter definitur.

14 Assertio IV. Angeli non fuerunt producti, nec extiterunt ab æterno; sed aliquando inceperunt esse. Ita Sanctus Thomas quast. 61. a. 3. & Scholastici omnes, cum Magistro in 2. distinct. 3. consentientibus omnibus SS. Patribus; contra Aristotelem, aliosque nonnullos Philosophos, qui mundum, motum, & motores Angelos posuerunt ab æterno; adeo vt contrarium absque errore defendi non possit. Probatur ex Scriptura, quæ docet, Deum antecessisse duratione omnem rem creatam, cit. Coloss. 1. v. 16. Prouerb. 8. v. 22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret. Eccli. 24. v. 5. Primogenita ante omnem creaturam. Ioann. 17. v. 5. Quam habui priusquam mundus fieret. Ephes. 1. v. 4. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Idem definitur citat. cap. Firmiter: Ratio est. Quia nec potuit creatura esse ab æterno, vt dicitur disp. seq. nec si potuisset, erat admodum conueniens, esse, vt ibidem dicitur. Sanctus Basilius autem hom. 1. Hexaëmeron, quando Angelum vocat æternum; de æternitate à parte post, & ingenita naturæ incorruptibilitate accipiendus est.

15 Assertio V. Angeli non fuerunt producti, ante mundum corporeum; nec primum post creatum cælum & terram; sed simul cum creatura corporea, cælo nimirum & terra in principio temporis creatis. Ita habet communis omnium Scholasticorum sententia, cum Magistro in 2. dist. 3. & S. Thoma hic q. 61. a. 3. quam speciatim etiam tuncur. Caietanus & Thomista ibidem, Ferrariensis 2. cõt. gent. cap. 83. Gregorius de Valentia hic q. 12. punct. 2. Molina cit. q. 61. a. 1. Vasquez disp. 204. cap. 1. Suarez lib. 1. cap. 3. contra diuersas quorundam hac de re opinionones.

16 Primo enim multi ex Patribus, tam græcis, quam latinis, senserunt; Angelos fuisse creatos ante mundum corporeum; speciatim Origenes homil. 4. in Iſaiam, & tract. 9. in Matth. Basilius loc. cit. Gregorius Nazianzenus orat. 38. de Natiuit. & orat. 42. in Pasch. Damascenus lib. 2. de fid. cap. 3. Nicetas in orat. 39. Nazianzeni. Ex latinis, Clemens Romanus lib. 8. Constit. capit. 12. Ambrosius lib. 1. Hexaëm. Hilarius lib. 12. de Trinit. Hieronymus ad Tit. 1. & Cassianus collat. 8. capit. 7. Idem habetur in manuscripto libro

Reuelationum B. Amadei reuel. 1. vbi dicitur, Angelos simul cum cælo Emphyreo fuisse creatos, per multa seculorum curricula, ante mundum hunc sensibilem. Quem librum etsi quidam magni æstimant; ego tamen cum dudum diligenter perlegissem, supposititium, aut deprauatum existimaui. Citantur etiam à nonnullis Chrysostomus & Augustinus; sed quos ab hac opinione vindicat Vasquez disp. 204. cap. 1.

17 Secundo aliqui, in quibus Genadius lib. Eccles. dog. cap. 10. idemque & Achatius apud Lipomanum catena in Genes. cap. 1. & Rupertus lib. 1. in Genes. cap. 11. dicunt, Angelos creatos post cæli & terræ, quæ à Deo in principio creata Moyses dixerat, licet ante reliquum opus creationis, nimirum ante primū diē, vel primo die, quando lux fuit creata. Et fauent alij, qui nomine lucis primo die creata Angelos intellexerunt; quos refert Gregorius de Valentia q. 12. pu. 2. cum tamen ante lucē productā, iam creatum fuerit cælum & terra, & tenebræ sensu super faciem abyssi, Genes. 1.

18 Probatur assertio primo ex Scriptura Eccli. 18. v. 1. vbi dicitur, Qui viuunt in æternum, creauit omnia simul. Quod etiam iuxta proprietatem verborum, facile intelligi potest, si de totius vniuersi substantia, seu de substantijs proprie creatis, completisq; intelligatur, hoc sensu, Deus omnia quæ proprie ac per se creauit, seu quod idem est, totam mundi substantiam, quoad perfectionem essentialē, simul creauit. In quem ferè sensum etiam S. Thomas q. 74. a. 2. ad 2. eum locum explicans dicit, quod Deus creauit omnia simul, quantum ad rerum substantiam quodammodo informem; sed quantum ad formationem, quæ facta est per distinctionem & ornatum, non simul, unde signanter vitur verbo creationis. Ita S. Thomas. Et consentit huic explicationi etiam Gregorius 32. Moral. cap. 9. Eam denique ob causam Augustinus lib. 4. Genes. ad lit. cap. 33. & 34. omnia vno momento creata existimat. Quamquam alij, cum hunc locum promiscue de toto opere sex dierum accipiant, voculam simul, ita explicant, vt vel sit idem solum, quod pariter, seu ex æquo, vt exponunt etiam Gregorius de Valentia & Vasquez locis citatis; vel vt simul intelligatur moraliter, hoc est eodem breuissimo tempore, sex dierū, quod ipsum tamen auctoribus oppositæ sententiæ aduersatur, qui volunt Angelos multo admodum tempore ante mundum corporeum creatos.

19 Huc spectat etiam locus Genes. cap. 1. vers. 1. In principio creauit DEVS cælum & terram. Vbi illud In principio, inter alia significata; ad litteram in primis etiam significat, In principio temporis seu durationis, vt explicatur etiam cit. cap. Firmiter. vel etiam, Ante omnia; nimirum reliqua, quæ creata sunt à Deo, vt etiam multi Patres explicant. Cum ergo mundus corporeus sit creatus in principio durationis, seu temporis; neque Angeli ante principium durationis seu temporis fuerint producti (cum tempore enim Angelico, non ab æterno producti sunt) consequens est, Angelos non fuisse productos ante mundum corporeum. Eodemque argumento etiam Augustinus l. 11. de ciuit. c. 6. & Epiphanius hæres. 65. docet, nihil fuisse productum ante cælum & terram. Denique,

Valde verisimile est, quod docet etiam Procopius præfat. in Genesin, Moysen in illis verbis sub nomine *Cæli* tacite & indirecte etiam significare voluisse Angelos, velut incolas cæli; ne si eorum postea sæpius mentionem fecisset, & productionem tamen penitus tacuisset, increata substantiæ videri possent; præsertim cum etiam David Psal. 148. v. 1. *Laudate Dominum de cælis*, sub nomine *cælorum* Angelos comprehendisse videatur, ut ex sequenti contextu verborum colligitur: sicut & sub nomine cæli & terræ Moysen tacite insinuasse etiam cætera elementa disp. seq. dicitur. His accedunt contra alteram sententiam superius relatam, duo specialia loca scripturæ inferius obiect. 1. & 2. referenda.

20 Secundo probatur eadem assertio ex SS. Patribus. Ita enim ex Græcis docent Epiphanius hæres. 65. Theodoretus quæst. 3. in Genes. Procopius præfat. in Genes. Ex Latinis ita docet Augustinus lib. 11. de ciuit. Dei cap. 6. 9. 32. & 33. & lib. 22. cont. Faust. cap. 10. & in Genes. opere imperf. cap. 3. & lib. 2. de Genes. ad lit. cap. 8. & in psal. 89. quicquid pseudonymus liber de Deit. & Incarnat. cap. 6. rem sub dubio relinquit. Idem docet Gregorius lib. 32. Moral. cap. 9. siue 10 & cap. 18. seu 24. & lib. 26. cap. 7. siue 14. & lib. 27. cap. 24. vel 25. vbi dicit, Moysen Genes. 1. v. 1. per cælum intellexisse Angelos. Consentiant Beda tom. 4. Hexaem. & tom. 8. lib. quæst. in Genes. item Hugo Victorinus lib. 1. de sacram. part. 1. cap. 5. & part. 5. à cap. 1.

21 Tertio idem probatur ex decreto Concilij Lateranensis, sub Innocentio III. vt refertur cit. cap. *Firmiter* de sum. Trinit. & fid. Cathol. vbi ita de Deo dicitur: *Qui sua omnipotenti virtute simul, ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam; & deinde humanam.* Quæ verba postrema satis indicant, voculam *simul*, in proposito significare simultatem durationis. Quæ de causâ etiam Ferariensis lib. 2. cont. gentes cap. 83. censet contrariam sententiam modo esse erroneam in fide, & hæreticam: Canus autem lib. 5. loc. Theolog. cap. 5. Bannes & Molina quæst. 61. articulo. 3. Gregorius de Valentia quæst. 12. punct. 2. & Suarez lib. 1. cap. 3. num. 15. ex communi recentiorum, sentiunt, saltem esse temerariam; At vero Vasquez disp. 234. cap. 3. post Caietanum cit. quæst. 91. articulo. 3. & Sixtum Senensem annot. 5. existimat nostram quidem sententiam esse probabiliorē, sed contrariam nulla grauiore nota dignam. Quod etiam ita sensisse videtur Sanctus Thomas hic loc. cit. articulo 3. vbi hanc sententiam vocat *probabiliorē*; & infra ait, *contrarium non esse reputandū erroneum; præcipue propter sententiam oppositam Gregorij Nazianzeni; cuius, vt ex Hieronymo ait, tanta est in doctrina Christiana auctoritas, vt nullus vnquam eius dictis calumniam inferre præsumpserit: & tamen vix negari potest, S. Thomam vidisse citatum Capitulum Firmiter.* Accedit, quod Augustinus, Theodoretus, & Hugo Victorinus, eam sententiam solum vt probabiliorē tradiderunt, vt videre est apud Vasquez cap. 3.

22 Qua ratione vero ex cap. *Firmiter* contraria sententia non conuincatur erronea, non eodem modo omnes explicant. Vasquez loc. cit. aliorum responsionibus reiectis, putat voculam *simul* non significare simultatem durationis, sed solum idem esse, quod *pariter*: quod tamen certe non cohæret cum contextu verborum, præsertim cū vocula *deinde*, vt dictum. Caietanus igitur, Sixtus Senensis, Gregorius de Valentia, & Suarez locis citatis rectius respondent id quod de simultate durationis dicitur non fuisse ex instituto definitum. Quod probari potest. Tum quia nulla certa regula, nec ex scriptura, nec ex traditione superebat, qua hoc definiretur: tamen nihilominus absolute definiti potuisse, existimet Suarez. Tum quia nulla erat huius definitionis necessitas: neque enim ad fidem aut mores Ecclesiæ interest, hanc veritatem habere ex fide Ecclesiæ. Tum quia non est credibile, propositum fuisse Concilio, aut Pontifici, tot grauium & antiquorum Patrum oppositam sententiam damnare. Seclusa vero Ecclesiæ definitione, non est, vnde opposita sententia erroris aut temeritatis arguatur; nisi ob consentientem scholasticorum Doctorum auctoritatem; qua de causâ ipse etiam sine temeritate oppositū defendi non posse existimo.

23 Quarto probatur eadē assertio ratione S. Thomæ loc. cit. Quia valde consentaneum erat ratio vt Deus, cuius perfecta sunt opera, iuxta Deuter. 32. v. 4. statim ab initio crearet vniuersum non imperfectum; sed potius perfectum, in suo genere: Angeli autem non sunt ipsum vniuersum perfectum, vt patet, sed potius pars vniuersi perfecti, constantis ex vtroque gradu corporeæ & incorporeæ naturæ; propterea enim vtraque natura ad se inuicem coordinatur: Ergo non est verisimile, Deum creasse Angelos ante naturam corpoream; sed simul cum natura corporea. Accedit, quod decens non erat, Angelos in nihilo & ante ac extra congruum cæli habitaculum creari. Denique ex scriptura constat, Angelos peccasse in ipso cælo, ex quo mox pulsi sunt, iuxta Luc. 10. v. 18. *Videbam satanā tanquam fulgur de cælo cadentem.* & Isai. 14. v. 12. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer; & iuxta probabilem multorum explicationem Apocal. 12. v. 4. Et cauda eius trahēbat tertiam partem stellarum cæli.* Et v. 7. *Et factum est prælium in cælo: Michael & Angeli eius præliabantur cum Dracone, & Draco pugnat. & Angeli eius: & non valuerunt; neque locus inuentus est eorum amplius in cælo.* Et vero tamen interim certum etiam est, Angelos ab initio peccasse, adeoque post productionem non diu in veritate stitisse, iuxta Ioann. 8. ver. 44. Ergo fieri non potest, vt quod oppositæ sententiæ auctores volunt, Angeli longo admodum ante creationem mundi corporei tempore fuerint producti.

24 Obijcitur primo illud Iob 38. vers. 4. & 7. *Vbi eras, quando ponebam fundamenta terræ, &c. Cum me laudarent simul astra matutina, & inubilarent omnes filij DEI.*

Respondeo hinc tantum colligi, Angelos simul fuisse creatos, simulque in eodem instati laudasse Deum (hoc enim opus cum internū ac spirituale

fit, non

fit, non indiget tempore) dum mundus crearetur: quod est contra alteram sententiam superius relataam & refutatam.

25 Obijcitur secundo illud Iob 40. vers. 14. Vbi de Behemoth dicitur, *ipse est principium viarum Dei*; vbi de Luciferi creatione sermo est, iuxta communiorem interpretationem Patrum, apud Pinedam ibidem.

Respondeo, Luciferum dici *principium viarum DEI*, seu processions ad extra & productionis, quia & ordine temporis nulla cum creatura antecessit, & simul ipse ordine dignitatis antecessit cæteras, vt explicant etiam Gregorius lib. 3. Moral. cap. 18. vel 24. Isidorus lib. 1. de summo bono, cap. 10. & Beda quæst. 9. ex varijs. Quare etiam eodem cap. 40. Iob. v. 10. dicitur, *Ecce Behemoth quem feci tecum*, nempe quasi in radice, dum mundus & elementa crearentur.

26 Obijcitur tertio, illud Tit. 1. v. 1. *Quam promissit, qui non menitur Deus, ante tempora secularia*: Ergo ante tempora secularia necesse est falem fuisse Angelos, quibus id Deus promitteret.

Respondeo, aut nomine promissi intelligi propositum, iuxta similem locum 2. Timoth. 1. vers. 9. *secundum propositum suum & gratiam, que data est nobis in Christo IESU, ante tempora secularia*: vel per tempora secularia, non totum tempus durationis mundi, sed quod à prima promissione de futura salute per Christum, ad primos parentes facta Genes. 3. vers. 5. verbis illis, *Ipsa conteret caput tuum*, elapsus est, vt bene Suarez citat. cap. 3. num. 33. Reliqua Cassiani loc. cit. non sunt magni momenti.

27 Assertio VI. Angeli non fuerunt producti in aère; nec in cælo sydereo, aut Empyreo propriè; sed in cælo tamen ac supremo corporum. Antequam explicetur & probetur hæc assertio, obseruandum est, fuisse, atque etiamnum esse de hac re variam Doctorum sententiam: cum enim omnes in eo conueniant, Angelos fuisse creatos in aliquo corpore, iuxta dicta assert. præced. valde tamen discrepant, circa particularem determinationem eius corporis, siue loci.

28 Prima & communis Scholasticorum sententia est, Angelos fuisse creatos in cælo Empyreo. Ita sentiunt Magister, & alij Doctores in 2. distinct. 2. Alensis 2. quæst. 19. memb. 3. articulo 2. cum Glossa initio Genes. Hugone Victorino in sum. tract. 2. cap. 1. & Beda in princip. Hexaëm. & significat S. Thomas quæst. 6. art. 4. vbi dicit, fuisse creatos *in supremo corpore siue id dicatur, inquit, cælum Empyreum, siue qualitercunq; nominetur*. Quod hoc etiam sensu tradunt & sequuntur Caietanus, alijque Thomistæ, & Molina ibidem, & ex probabili Vasquez disp. 225. cap. 2.

29 Secundo alij Angelos vniuersim creatos existimant, in cælo sydereo, siue eo, quod sub Empyreo proximè collocatum est. Ita Lorinus in 2. Pet. 2. Suarez hic lib. 1. cap. 4. num. 7. & fauet Hieronymus lib. 6. in Isai. cap. 14. & Innocentius III. super Psalm. 5. pœnit. vbi dicit, *Angelos peccasse in cælo, in quibus sunt sydera & luminaria*.

Tertio nonnulli sentiunt, Angelos vniuersim creatos infra cælos, in regione aëris. Ita Ruper-

tus l. 1. in Genes. c. 11. & Eugubinus l. 7. perenn. Philosoph. c. 38. Sed nituntur falso fundamento, Angelos esse corporeos, de quo dub. seq.

30 Quarto alij quidam sentiunt, aliquos quidem Angelos fuisse creatos in cælo Empyreo, alios vero in alio loco: in quo tamen rursus variant. Nā alij dicunt, bonos in loco cælesti, malos in aère fuisse productos: quam sententiam refert, nec improbat Augustinus lib. 3. de Genes. ad lit. cap. 10. Alij vero distinguunt inter Angelos superiores, & inferiores, qui vel motores sunt orbium, vel elementis præfunt: hos enim in iisdem illis locis inferioribus, in quibus suum munus obeunt, creatos volunt; illos autem in cælo Empyreo. Ita videtur sentire S. Thomas cit. q. 61. art. 4. ad 2. Quamuis enim in corpore vniuersim dixerit, Angelos fuisse creatos *in supremo corpore*, tamen in solut. 2. motus auctoritate Augustini loc. cit. ait: *Nihil autem prohibet dicere, quod superiores Angeli, habentes virtutem eleuatam & vniuersalem supra omnia corpora, sint in supremo creatura corporea creati: alij vero habentes virtutes magis particulares, sint creati in inferioribus corporibus*. Idem cum sancto Thoma docet Gregorius de Valentia quæstion. 12. punct. 3. Ex quibus patet, non eundem inter Doctores Scholasticos de loco determinato productionis Angelorum esse consensum, qui est de tempore productionis, vt dictum.

31 Ego vero cum prima & communi sententia in eo consentio, quod Angelos creatos existimo in supremo corpore, non in aliquo inferiori: cum secunda vero in eo, quod non determinate & particulatim in ipso cælo Empyreo productos existimo: quod indicasse etiam videtur S. Thomas loc. citat. vbi cum dixisset in supremo corpore fuisse creatos, addit, *siue id dicatur cælum Empyreum, siue qualitercunq; nominetur*.

32 Et primo quidem fuisse creatos vniuersim in cælis, siue in cælo, non in aère, aut loco inferiori, præter communem consensum Doctorum, colligitur ex cit. loco Coloss. 1. v. 16. & indicant eadem scripturæ loca, quibus dicitur, Angelos per peccatum de cælo fuisse lapsos, vt superius vidimus. Accedit dignitas nature Angelicæ, que vt omnem substantiam corruptibilem longe antecedit, ita etiam merito locum sibi digniorem vendicat.

33 Secundo, quoad hoc nullum esse discrimen faciendum inter Angelos bonos & malos, superiores & inferiores, probatur insuper ex eo; tum quia non conueniebat, malos Angelos ante peccatum puniri, & ob solum præuifum peccatum inferiori loco creati; vt in simili etiam docet Augustinus lib. 11. in Genes. cap. 17. Tum quia in productione Angelorum, nondum erant producta sydera, aut cæli syderi & mobiles, quibus mox præficiendi essent Angeli; cum sydera primum quarto die creationis fuerint producta; cæli autem mobiles secundo primum die, cum produceretur firmamentum, essent consolidati, vt colligitur ex Genes. 1. v. 6. In quem sensum bene etiam Molina cit. art. 4. dicit; *Cum Angeli simul cum mundo corporeo sint conditi, neque statim à principio Deus orbis mobiles creauerit, fit, vt Angeli etiam qui orbis cælestes mouent, in cælo etiam Empyreo, (siue*

supremo illo quali quali corpore) sint conditi, una cum cæteris Angelis; inde vero descenderint ad mouendum orbem sibi commissis, cum primum orbem conditi sunt, & moueri cæperunt. Et forte descensus ille, & deputatio Angelorum ad mouendos orbem, fuit post finitam Angelorum viam, atque adeo post peccatum quorundam & beatitudinem reliquorum. Ita Molina; cum quo tamen in eo minime consentio, quod solum cælum Empyreum in principio cum terra creatum existimat.

34 Quare tertio etiam probari non potest, Angelos in cælo sydereo aut vlllo alio mobili cælo fuisse productos, loquendo de cælo sydereo seu mobili proprie, qua cælum sydereum, aut mobile est; cum tale nullum tunc extiterit, vt dictū, & mox vltius declarabitur. Nec verum est, quod dicit Suarez num. 7. etsi in primo momento creationis Angelorum cæli nondum mouerentur, tamen sidereum cælum immediate post fuisse motum: quia non poterat moueri ante consolidationem secundo primum die acceptam.

35 Sed nec quarto in ipso cælo Empyreum proprie creatos fuisse dixerim. Tum quia iuxta communem & probabilem expositionem Isai. 14. v. 13. *In cælum conscendam*, Lucifer iam creatus ascensum ad hoc cælum intempestiue ambiuit; etsi Sanctus Thomas cit. quæst. 61. articulo 4. ad 3. respondeat, hoc non de cælo aliquo corporeo, sed de cælo (spirituali) sanctæ Trinitatis accipiendum; in quod, inquit, Angelus peccans ascendere voluit, dum voluit aliquo modo Deo equiparari; quæ tamen explicatio valde impropria & metaphorica est. Tum quia non decebat, locum adeo excellentem peccato Angelorum quasi infici & dehonestari. Tum quia sicut homo non fuit productus in ipso paradiso, sed primum post productionem in eo positus, vt eo magis beneficium naturæ indebitum agnosceret; ita verisimile est, Angelos non in ipso loco beatitudinis productos, sed postea primum finitâ viâ eo eleuatos. Quæ omnia præcedunt, etiam si dicam⁹ in primo statim momento productionis cælum Empyreum fuisse à cæteris cælis propria superficie ambiente & iam consolidata distinctum.

36 Ex quibus omnibus manet, quod in assertione dictum, Angelos non in ipso cælo empyreum aut sydereo proprie, neque in loco aliquo inferiori fuisse productos. Addidi vero nihilominus, productos in supremo corpore, quod ita declaro, suppositis ijs, quæ de cælorum productione dissequenti differunt. Nam vt ibidem ex instituto probabitur, in primo momento, siue etiam die productionis, quando cælum & terra fuerunt creata Genes. 1. vers. 1. nondum facta erat aliqua distinctio cælorum superiorum & inferiorum; quia tunc nullum adhuc cælum erat consolidatum; sed omnis consolidatio, adeoque distinctio cælorum facta est, primum secundo die, quando productum est firmamentum. Erat igitur totum cæleste corpus initio vnum quoddam continuum & liquidum corpus; quod, vt cum terra alijsque etiam elementis accidit, distinctionem & ornatum, in suo genere seu ordine primum sequentibus diebus, nominatim secundo & quarto die accepit. In hoc igitur cælesti adhuc in-

distincto corpore, (quod proinde verè etiam erat supremum omnium corporum) creati sunt Angeli; non quidem ea parte suprema eiusdem corporis, quæ postea, facta distinctio, cælo Empyreum respondebat; sed in aliquo loco inferiori, sub illo; eo nimirum, qui nunc cælo mobili siue sydereo respondet.

Qua ratione optimè & facillime conciliantur omnia loca Scripturæ. Sic enim proprie & ad litteram intelligitur illud, *In cælum conscendam*; nempe in superiorem eius partem; vt vulgo dicere solet in inferiori parte ædium constitutus, conscendam in aedem &c. siue in ipsum cælum Empyreum iam ab alijs discretum, si quidem lapsus Angeli factus ponatur post diem, aut ipso die creationis secundo, post productum firmamentum. Et addit, *Super astra DEI*; hoc est supra cæteros, Angelos omnes &c. siue supra locum astrorum: siquidem astra ipsa tunc nondum erant producta. Ita intelliguntur etiam Angeli proprie in ipso cælo producti, & de cælo lapsi &c. Fauet huic sententiæ etiam Innocentius III. in psalm. 5. penitent. vbi dicit, Angelos peccasse in cælis, in quibus sunt sydera & luminaria, & ideo probabile esse, illos etiam cælos esse immutandos & purificandos in fine mundi; quod de cælo Empyreum dici non potest, vt bene Suarez numero septimo. Plura disp. seq. q. 2. dub. 2. & q. 3. dub. 1.

D V B I V M II.

Sintne Angeli corporei, an plane incorporei; atque etiam simplices, & sine compositione.

S. Thom. 1. 2. q. 50. aa. 1. & 2.

Cum præcedenti dubio constitutum sit, Angelos existere, & quidem esse quasdam substantias intelligentes, perfectas, & completas: quando vbiq; scriptura de illis, sicut de hominibus loquitur, eisq; velut perfectis agentibus vitæ & intelligentiæ munia ac functiones tribuit; neque unquam Angelos alicuius corporis, siue subiecti formas naturæ sua informantes facit; nec eos vsquam animas vocat, vt notauit etiam Augustinus lib. 1. retract. cap. 10. & 16. & lib. 2. cap. 14. sicut nec vllius compositi substantialis meminit, quod ex Angelo veluti forma, & alio quodam subiecto constet; imo nec ipsum nomen Angeli, quod in omni lingua masculinum est, facile patitur, vt eo imperfecta aliqua forma significetur; superest inquirendum, qualis substantia sit Angelus. In quo genere primum occurrit diuisio substantiæ in corpoream & incorpoream, de qua proinde hoc loco discernendum. Duobus autem modis substantia aliqua potest esse corporea; primo vt totaliter & adæquate secundum omnes suas partes sit corporea, siue simplex, vt sunt elementa; siue composita, vt sunt substantiæ rationis expertes; secundo, vt

secun-